

ЙЎЛ ҲАРАКАТИ ХАВФСИЗЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ СОҲАСИГА ЗАМОНАВИЙ АХБОРОТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИНИ ЖОРИЙ ЭТИШ МАСАЛАЛАРИ

Камалов Дилмурод Дарвишович

Сурхондарё вилояти ИИБ ЖХХ

бошлиғи ўринбосари

<https://doi.org/10.5281/zenodo.11142784>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 02-May 2024 yil

Ma'qullandi: 06-May 2024 yil

Nashr qilindi: 08-May 2024 yil

KEY WORDS

Йўл ҳаракати, ахборот технологиялари, йўл ҳаракати хавфсизлиги, йўл-транспорт ҳодисаси, қонунчилик, йўл ҳаракати қоидалари, транспорт воситалари, автомобиль йўллари.

ABSTRACT

Мақолада республикада йўл ҳаракати хавфсизлигини таъминлаш соҳасида замонавий ахборот технологияларини жорий этиш масалалари таҳлил қилинган ҳолда бунинг тартибга солувчи норматив-ҳуқуқий ҳужжатларнинг бугунги ҳолати ва амал қилиш доираси, ижро этиш масалалари таҳлил қилинган.

Сўнгги йилларда мамлакатимизда барча соҳалар қатори ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари фаолияти самарадорлигини ошириш, тизим фаолиятини мутлақо янги, замонавий босқичга кўтариш, замонавий ахборот технологияларини жорий этиш, соҳа ходимларининг аҳоли турли қатламлари билан доимий мулоқоти ва ҳамкорлигини янада мустаҳкамлаш борасида ҳам улкан ишлар амалга оширилмоқда.

Ўзбекистон Республикасида йўл ҳаракати соҳасидаги муносабатларни тартибга солишдаги миллий қонунчилик ҳужжатлари таҳлил қилинганда йўл ҳаракати хавфсизлигини таъминлаш, йўл-транспорт ҳодисаларининг олдини олиш, ҳуқуқбузарликларни ўз вақтида аниқлаш ва уларга барҳам беришни таъминлайдиган йўл ҳаракатини автоматлаштирилган тартибга солиш тизимини кенгайтириш бўйича ички ишлар органлари фаолиятининг сифат жиҳатидан янги тартиби белгиланганлиги маълум бўлади.

Хусусан, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Йўл ҳаракати хавфсизлигини таъминлаш соҳасига замонавий ахборот технологияларини кенг жорий этиш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги 08.07.2022 йилдаги 377-сон қарори мазкур йўналишдаги ишларни янада жадаллаштириш, йўл ҳаракатини ташкил этиш соҳасига замонавий ахборот технологияларини кенг жорий этиш, шунингдек, йўл ҳаракати барча иштирокчиларининг хавфсиз ҳаракатланиши учун зарур шарт-шароитлар яратиш мақсадида қабул қилинди.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг «Ўзбекистон Республикаси йўл хавфсизлигини таъминлаш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида» 2018 йил 19 майдаги 377-сон қарорига мувофиқ фаолият кўрсатаётган йўл-

патруль хизмати стационар постларида замонавий ахборот-коммуникация технологияларини жорий қилиш орқали ушбу масканларда инсон омилини чеклаган ҳолда транспорт воситаларининг тўсиқсиз ҳаракатланишини таъминлаш бўйича «Яшил» ва «Қизил» йўлак тизимини босқичма-босқич жорий этиш тўғрисидаги Ички ишлар вазирлигининг таклифи маъқулланди.

Бунда, йўл-патруль хизмати стационар постларида ташкил этиладиган:

«Яшил» йўлакдан — белгиланган қоидаларга риоя этадиган ва ҳуқуқбузарлик содир этмаган транспорт воситалари ҳайдовчилари ҳеч қандай тўсиқсиз ва чекловларсиз ҳаракатланиши;

«Қизил» йўлакдан — қидирувда бўлган, вазн ва ҳажм параметрларини бузиб ҳаракатланаётган ёки йўл ҳаракати қоидаларини бузганлик учун ўз вақтида тўланмаган жаримаси мавжуд бўлган транспорт воситалари ҳаракатланиши белгиланди.

Қуйидагиларни назарда тутувчи Йўл-патруль хизмати стационар постларида «Яшил» ва «Қизил» йўлак тамойили асосида ҳаракатланиш тартибини жорий этиш тўғрисидаги низом тасдиқланди:

«Яшил» ва «Қизил» йўлак тамойили асосида йўл-патруль хизмати стационар постларининг фаолиятини ташкил этиш тартиби;

автотранспорт воситаларининг йўл-патруль хизмати стационар постларида «Яшил» ва «Қизил» тамойили асосида ташкил этиладиган йўлаклар орқали ҳаракатланиш тартиби;

постларга хизматни ўташ учун жалб этиладиган йўл-патруль хизмати ходимларининг асосий ҳуқуқ ва мажбуриятлари;

постларга транспорт воситасида ҳаракатланиб келган ҳайдовчининг ҳуқуқ ва мажбуриятлари;

постлар фаолияти устидан назорат қилиш тартиби.

2023 йил 1 декабрдан бошлаб «Яшил» ва «Қизил» йўлак тамойили босқичма-босқич республиканинг йўл-патруль хизмати стационар постларида жорий этилиши белгиланди.

Вазирлар Маҳкамасининг «Йўл ҳаракати хавфсизлиги соҳасидаги ҳуқуқбузарликларга қарши курашиш самарадорлигини оширишга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида» 2018 йил 20 сентябрдаги 747-сон қарорига 3-иловага мувофиқ қўшимчалар киритилди.

Йўл-патруль хизмати стационар постларида «Яшил» ва «Қизил» йўлак тамойили асосида ҳаракатланиш тартибини жорий этиш тўғрисида Низом¹ автотранспорт воситаларининг йўл-патруль хизмати стационар постларида ташкил этилган «Яшил» ва «Қизил» йўлак тамойили асосида ҳаракатланиши тартибини белгилайди.

Ушбу Низомда қуйидаги асосий тушунчалардан фойдаланилади:

ёруғлик диодли экран — LED дисплей, визуал маълумотларни кўрсатиш ва узатиш учун қурилма (дисплей, монитор, телевизор, электрон табло);

¹ Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Йўл ҳаракати хавфсизлигини таъминлаш соҳасига замонавий ахборот технологияларини кенг жорий этиш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги 08.07.2022 йилдаги 377-сон қарори

«Қизил» йўлак — қидирувда бўлган, вазн ва ҳажм параметрларини бузиб ҳаракатланган ёки йўл ҳаракати қоидаларини бузганлик учун ўз вақтида тўланмаган жаримаси мавжуд транспорт воситалари ҳаракатланиши шарт бўлган ҳаракатланиш бўлаги;

қарздорлик — йўл ҳаракати қоидаларини бузганлик учун жарима солиш ҳақида қарор чиқарилган кундан эътиборан олтимиш кун ичида тўланмаган жарима;

пост — йўл-патруль хизмати ходимларининг хизмат кўрсатиш, тезкор-техник ва махсус воситалар, муҳандислик ва бошқа тузилмалар билан жиҳозланган жой;

ҳаракатланиш бўлаги — автомобилларнинг бир қатор бўлиб ҳаракатланиши учун етарлича кенг бўлган, йўл чизиқлари билан белгиланган ёки белгиланмаган йўл қатнов қисмининг ҳар қандай бўйлама бўлаги;

фото ва видео қайд этиш қурилмаси — йўл ҳаракати қоидалари бузилишини махсус автоматлаштирилган фото ва видео техника воситалари ёрдамида қайд этувчи қурилма;

«Яшил» йўлак — «Қизил» йўлак орқали ҳаракатланиш шартлигини кўрсатувчи аломатлари бўлмаган транспорт воситаларининг ҳаракатланишига рухсат бериладиган ҳаракатланиш бўлаги.

Постларда ўрнатилган тартиб хорижий транспорт воситаларига ҳам татбиқ этилади.

Транспорт воситаларининг ҳаракати фото ва видео қайд этиш қурилмалари орқали қайд қилиниб, ҳайдовчиларга ёруғлик диодли экран орқали ишора бериш йўли билан тартибга солинади.

Ёруғлик диодли экранда акс эттирилмаган ёки «Яшил» йўлак бўйлаб ҳаракатланиш ҳақида ишора берилган транспорт воситалари «Яшил» йўлак бўйлаб тўсиқсиз ҳаракатланади.

«Қизил» йўлакдан ҳаракатланиши буюрилган транспорт воситалари бўйича ҳаракат қатнашчиларининг ҳужжатлари электрон маълумотлар базасидан фойдаланган ҳолда текширилади, аниқланган қарздорликлар бўйича постларда ташкил этилган банк терминаллари орқали қарздорлик бўйича тўлов амалга оширилганидан сўнг, уларнинг ҳаракатини давом эттиришга рухсат бериш чоралари кўрилади.

Қарздорлик тўланмаган ҳолларда транспорт воситалари Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекси 291-моддаси ҳамда Вазирлар Маҳкамасининг 2011 йил 25 майдаги 149-сон қарори билан тасдиқланган Қонунчилик ҳужжатлари бузилганлиги учун ушланган транспорт воситаларини махсус тўхташ жойларига олиб келиш, жойлаштириш ва сақлаш тартиби тўғрисидаги низомга мувофиқ махсус тўхташ жойларига жойлаштирилади.

Вазн ва ҳажм параметрларини бузиб ҳаракатланадиган транспорт воситалари бўйича вазн ва ҳажм параметрлари тегишли нормага мослаштирилган тақдирда, уларнинг ҳаракатини давом эттиришга рухсат берилади.

Вазн ва ҳажм параметрларини бузиб ҳаракатланган транспорт воситалари бўйича вазн ва ҳажм параметрларини тегишли нормага мослаштирилмаган ёки объектив сабабларга кўра бунинг имкони бўлмаган тақдирда қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда ушлаб туриш чоралари кўрилади.

Қидирувда бўлган транспорт воситалари аниқланганда, ушбу транспорт воситалари дарҳол махсус тўхташ жойларига жойлаштирилади.

Постларда хизмат ўтаётган йўл-патруль хизмати ходимлари қуйидаги ҳуқуқларга эга:

«Қизил» йўлак бўйлаб ҳаракатланиши лозим бўлган транспорт воситалари юзасидан қонун ҳужжатларида белгиланган чораларни кўриш;

«Қизил» йўлак бўйлаб ҳаракатланиши лозим бўлган, бироқ ахборот ишора белгиларига риоя қилмаган транспорт воситаларини тўхтатиш чораларини кўриш.

Йўл-патруль хизмати ходимлари қуйидагиларга мажбур:

ҳудудий ички ишлар органлари навбатчилик қисми ва марказий ахборот диспетчерлик хизмати — ахборот диспетчерлик хизмати (кейинги ўринларда — МАДХ-АДХ) билан доимий алоқада бўлиш;

постларда мавжуд ёруғлик диодли экран ёрдамида, транспорт воситаларини қизил ва яшил йўлақлар бўйлаб тўғри ҳаракат қилиб келаётганлигини назорат қилиш;

ахборот ишора белгилари ёки ёруғлик диодли экранда намоён бўлган маълумотларга амал қилмасдан ҳаракатланиши керак бўлган йўлакда ҳаракатланмаган транспорт воситасини ўрнатилган тартибда тегишли ишора бериш йўли билан тўхтатиш;

постларда мавжуд техник жиҳозларнинг соз ҳолда ишлашини мунтазам равишда назорат қилиш;

техник жиҳозларда носозликлар аниқланган тақдирда, уларни зудлик билан бартараф этиш чораларини кўриш;

постлардан «Қизил» йўлак бўйлаб ўтган транспорт воситалари бўйича кунлик ҳисоботни юритиш ва қўлланилган чоралар бўйича маълумотни ҳудудий йўл ҳаракати хавфсизлиги хизматларига юбориш.

Постларга транспорт воситасида ҳаракатланиб келган ҳайдовчилар қуйидаги ҳуқуқларга эга:

ёруғлик диодли экран орқали қизил йўлақдан ҳаракатланиш буюрилганлиги асослари тўғрисида тушунтириш берилишини талаб қилиш;

аниқланган камчиликлар ва қарздорликлар билан боғлиқ маълумотлар билан танишиш;

йўл қуйилган камчиликлар ва қарздорликлар юзасидан тушунтиришлар бериш;

мавжуд қарздорлик ёки транспорт воситаси қидирувда эканлиги муносабати билан махсус тўхташ жойига жойлаштирилганлиги юзасидан юқори турувчи орган (мансабдор шахс)га ёки судга шикоят қилиш.

Постларга транспорт воситасида ҳаракатланиб келган ҳайдовчи ахборот ишора белгилари ёки ёруғлик диодли экранда намоён этилган маълумотлардаги ишораларга сўзсиз риоя қилишга мажбур.

Постларнинг фаолияти устидан назорат бевосита Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги Жамоат хавфсизлиги департаменти Йўл ҳаракати хавфсизлиги хизмати томонидан олиб борилади.

Постларда хизмат олиб бораётган йўл-патруль хизмати ходимлари томонидан тақдим этилган кунлик маълумот ҳудудий йўл ҳаракати хавфсизлиги хизматлари томонидан умумлаштирилиб, автоматлаштирилган маълумотлар базаси билан

солиштирилади ва ойлик ҳисобот юритилади.

Ойлик ҳисобот бевосита Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги Жамоат хавфсизлиги департаменти Йўл ҳаракати хавфсизлиги хизматига тақдим этилади.

Ҳайдовчилар постларга хизматни ўташ учун жалб этиладиган йўл-патрул хизмати ходимларининг хатти-ҳаракатлари юзасидан қонунчилик ҳужжатларида белгиланган тартибда шикоят қилишлари мумкин.

Йўл ҳаракати соҳасидаги муносабатларни тартибга солишда замонавий ахборот технологияларидан фойдаланишга оид қонунчилик ҳужжатлари таҳлилидан хулоса қилиш мумкинки, йўлларда ҳаракат хавфсизлигини таъминлаш, йўл-транспорт ҳодисаларининг олдини олишда, жисмоний ва юридик шахсларнинг йўл ҳаракати билан боғлиқ ижтимоий муносабатларини давр билан уйғун ҳолда ахборот технологиялари имкониятларидан фойдаланган ҳолда такомиллаштириб борилиши йўл ҳаракати иштирокчиларининг йўл ҳаракати маданияти шаклланишига ижобий таъсир кўрсатади.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 10 апрелдаги ЎРҚ-348-сон “Йўл ҳаракати хавфсизлиги тўғрисида”ги қонуни
2. Ўзбекистон Республикасининг 2024 йил 19 январдаги “Йўл ҳаракати тўғрисида”ги Қонуни.
3. Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекси.
4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Автомобиль йўлларида инсон хавфсизлигини ишончли таъминлаш ва ўлим ҳолатларини кескин камайтириш чора-тадбирлари тўғрисида» 2022 йил 4 апрелдаги ПҚ-190-сон қарори
5. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2022 йил 12 апрелдаги “Йўл ҳаракати қоидаларини тасдиқлаш тўғрисида”ги 172-сон қарори
6. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Йўл ҳаракати хавфсизлигини таъминлаш соҳасига замонавий ахборот технологияларини кенг жорий этиш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги 08.07.2022 йилдаги 377-сон қарори
7. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2015 йил 24 декабрдаги “Йўл ҳаракати қоидаларини тасдиқлаш тўғрисида”ги 370-сон қарори
8. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 01.12.2018 йилдаги “Йўл-патруль хизмати ходимларининг йўл ҳаракати қатнашчилари билан ўзаро муносабатлари ҳамда махсус мосламалардан фойдаланиши тартиби тўғрисидаги низомни тасдиқлаш ҳақида”ги 975-сон қарори.
9. <https://www.lex.uz>